

Om delaktighet och inflytande

Delaktighet! Få ord har en så positiv laddning och används så ofta när man talar om vår verksamhet. Det återfinns i en mängd måldokument, ofta ihop med "inflytande", och fritidsledare talar gärna om hur delaktiga ungdomar är i verksamheten.

Samtidigt är det uppenbart att vad man faktiskt menar varierar och dessutom ofta är ganska otydligt. Räcker det med att ungdomar är med i verksamheten, spelar biljard eller åker på läger, för att man ska kunna säga att det är delaktiga? Och vilken är egentligen relationen mellan delaktighet och inflytande?

Ordets positiva laddning har medfört att man vill att det ska omfatta så mycket som möjligt. "Delaktighet" har därför på många håll blivit mer eller mindre synonymt med "deltar"; Ungdomar deltar, alltså är de delaktiga.

Som argument för detta hävdar man att ungdomar känner sig delaktiga. Men om man känner sig delaktig eller inte beror naturligtvis på vad man som ungdom lägger i ordet och om man fått höra att man är delaktig om man är med och deltar i en aktivitet, ja då känner man väl det...

Men varför är då delaktighet bra, varför är det så positivt att ungdomar är delaktiga? I centrala europeiska policydokument hävdas att delaktighet leder till personlig och social utveckling, att det bidrar till demokratin och ett aktivt medborgarskap. Inom folkhälso- och resilienceforskningen hävdas att delaktighet leder till en känsla av sammanhang och större motståndskraft mot negativ påverkan.

Detta sker, säger man, därför att delaktighet leder till icke-formellt och informellt lärande; Till att unga utvecklar (nya) kunskaper, färdigheter, attityder och värden.

Frågan blir då om biljardspelande på fritidsgården eller deltagandet i en skidresa arrangerad av vuxna får dessa effekter? Svaret är uppenbarligen nej, eller i varje fall inte i på något signifikant och tydligt iakttagbart sätt.

Om delaktighet ska få dessa effekter krävs uppenbarligen att det ges en mer precis och tydligt avgränsad innebörd.

Som ett av resultaten från forskningsstudien Inordnande eller utvidgande (2010) definierade KEKS delaktighet som en process som skulle utformas och ägas av deltagarna gemensamt. Processen, sa vi, bestod av fem steg:

- Formulera idén; Vad man vill göra/uppleva/åstadkomma
- Organisering och planering
- Förarbete
- Genomförande
- Utvärdering

Ägandet och det gemensamma utformandet skulle visa sig genom att deltagarna (bland annat) upplevde:

- Att de var lyssnade på
- Att de bidrog med idéer och förslag
- Att de kunde vara sig själva
- Att allas röster var lika viktiga

Vi konstaterade samtidigt att detta innebar att ungdomar kunde vara delaktiga i olika utsträckning. De kunde vara med i fler eller färre steg och deras upplevelser av medskapande och ägande kunde vara olika starka. Delaktighet var inte en fråga om antingen eller, det var en fråga om grader.

Detta sätt att se på och definiera delaktighet gör att vi med betydligt större fog kan hävda att det faktiskt får de positiva effekter som beskrivs i policy och forskning.

Det förutsätter dock i sin tur att vi följer upp verksamheten och faktiskt kan visa i vilken utsträckning unga deltar i processens olika steg och hur de upplever detta.

I The Logbook för våra medlemmar statistik över hur många ungdomar som producerar aktiviteter för sig själva och/eller andra. För att räknas som producerande ska ungdomarna ha varit aktiva och tagit ansvar i planering, förarbete och genomförande. En förutsättning är då naturligtvis att den aktivitet man vill genomföra kräver en seriös planering där unga utmanas att utveckla (nya) kunskaper, färdigheter, attityder och värden – att man blir bättre på att till exempel samarbeta och ta ansvar för sig själv och andra. Att, vid upprepade tillfällen, baka tillsammans är naturligtvis både trevligt och bra, men att köpa mjöl, sätta på ugnen och knåda

degen innebär knappast en utmaning som leder till personlig och social utveckling. Delaktighet kräver i detta sammanhang därför något mer än aktiviteter som, hur bra de än är, drivs på rutin.

Ungdomars egen upplevelse av delaktighet och lärande följs upp via vår projekt-/gruppenkät där de får frågor både om vilka steg i processen de varit med i, hur de upplevt sitt deltagande och vad de lärt sig.

KEKS uppföljning kan på detta vis mycket konkret visa i vilken utsträckning unga är delaktiga och har därigenom haft en avgörande betydelse för vår förmåga att utveckla och stärka verksamheten.

Vi är dock på inget sätt ensamma om detta sätt att se på delaktighet. Motsvarande synsätt och formuleringar återfinns i såväl Europarådets rekommendation om ungdomsarbete som i Europeiska principer och riktlinjer för lokal öppen fritids- och ungdomsverksamhet, chartern.

I rekommendationen står till exempel att: "Ungdomsarbetet uppnår detta [sina mål] genom att stärka och engagera unga människor i det aktiva skapandet, förberedandet, genomförandet och utvärderingen av initiativ och aktiviteter som speglar deras behov, intressen, idéer och erfarenheter."

I chartern kan man läsa att verksamheten ska: "bygga på och svara mot unga människors självupplevda behov, intressen, idéer och erfarenheter" och "skapas, organiseras, planeras, förberedas, utföras och utvärderas tillsammans med eller av unga"

I båda dessa dokument poängteras också vikten av uppföljning. I chartern konstateras till exempel att verksamheten behöver: ett tydligt och heltäckande system för dokumentation och uppföljning av utfall, förutsättningar och arbetsprocesser i relation till mätbara indikatorer och mål;

Delaktighet som en process formad och ägd av unga är alltså ingen "KEKS-idé" utan ett allmänt vedertaget, europeiskt koncept.

Vad själva processen handlar om kan naturligtvis variera. Det kan handla om allt från att arrangera en biljardturnering till att ordna ett större skolavslutningsarrangemang eller att genomföra ett internationellt ungdomsutbyte.

En typ av process som unga också kan vara delaktiga i är de som handlar om mer eller mindre 'politiskt' beslutsfattande. Exempel på detta är olika typer av ungdomsråd och ungdomsfullmäktige samt olika processer där unga konsulteras rörande för dem centrala frågor, till exempel [European Youth Dialogue](#).

En av de europeiska organisationer som arbetat mest med detta är våra partners [DYPALL](#) som arbetar med ungas "participation in decision making processes". KEKS har också ett temanätverk, inflytandenätverket, som arbetar med att utveckla dessa processer och stärka ungas inflytande.

Delaktighet i dessa processer handlar bland annat om ungas medverkan i att sätta agendan ('formulera idén'), att det är lyssnade på, att de är med i diskussionen kring hur beslut ska förverkligas ('genomförande') och att de är med i både utformning och genomförande av utvärderingen av fattade beslut. Denna utvärdering bör då visa i vilken utsträckning ungas delaktighet också lett till att de haft inflytande. Har deras idéer och förslag fått genomslag och påverkat de beslut som fattats? Eller inte?

Unga kan naturligtvis vara delaktiga i en 'beslutsfattningsprocess', komma med förslag och uppleva att de är lyssnade på, utan att detta får någon som helst konsekvenser för de beslut som fattas. "Vi förstår att ni tycker detta är bra och viktigt, vi delar er uppfattning, men vi måste tyvärr prioritera vår verksamhet för äldre".

Delaktig är med andra ord något man är; Helt, delvis eller inte alls. Inflytande är något man har; Helt, delvis eller inte alls.

Man kan naturligtvis hävda att gränsen mellan de båda är flytande och att man skulle kunna formulera sig annorlunda kring deras inbördes relation och var en eventuell gräns bör dras. Och visst är det så, men ska vi kunna följa upp och utveckla vårt arbete med ungas delaktighet och inflytande måste vi vara tydliga med vad vi menar.

Den här givna distinktionen är viktig för att den klargör att delaktighet inte är detsamma som och automatiskt leder till inflytande. Samtidigt klargör den också att man kan ha inflytande, fatta beslut, över en verksamhet som man inte på något sätt är delaktig i.

En annan viktig konsekvens av att se delaktighet som en process är att det gjort det möjligt att på ett helt annat sätt än tidigare tydliggöra fritidsledarens yrkesroll och den arbetsprocess som bör känneteckna denna. Läs gärna mer om fritidsledarens yrkesroll [här](#).